

Kjære alle fremmøtte. Takk for at du deltar i denne markeringen ved gravstedene til unge menn fra fire ulike land som ofret alt for at vi skal få leve et liv i fred og frihet.

Våre forfedre gikk en lang vei for at Norge skulle bli fritt og demokratisk. Vi som lever i dag skal være dem evig takknemlige, alle de som kjempet og falt for at Norge utviklet seg til å bli det landet vi er så glade i.

I fem hundre år var Norge i union med Danmark og Sverige. De som hadde det avgjørende ordet for våre forfedres liv og levned satt i København og Stockholm.

I 1814 var Danmark-Norge på den tapende parts side i den siste Napoleonskrigen.

Sverige var på den vinnende parts side, og fikk Norge i krigsbytte.

112 menn møttes til Riksforsamlingen på Eidsvoll hvor de skrev Norges grunnlov.

Det ble gjort et forsøk på å etablere et selvstendig Norge i 1814, men Sverige gikk til krig for å få sin krigsskatt. Sverige aksepterte at vi fikk beholde grunnloven, så lenge de hadde overherredømme.

Gjennom 1890-årene ble det gjort flere forsøk på å bryte ut av unionen.

Det hele kom til sitt klimaks våren 1905 da den norske regjeringen gikk av, og unionskongen ikke lenger klarte å finne en verdig statsminister.

Da viste det seg at Sverige hadde gjort en grov feil ved å la Norge beholde vår grunnlov.

Stortinget vedtok enstemmig en tekst omtrent som dette den 7. juni 1905:

Som følge av at kongen ikke kan fylle sine forpliktelser etter grunnloven, er han ikke lenger å anse som Norges konge.

Dette var nærmest en revolusjon, og det ble konflikt mellom våre to land. Det var nære på at det hadde brutt ut krig, men på høsten besinnet svenskene seg, og vi fikk bryte ut av den siste unionen vi var del av siden vi gikk inn i Kalmarunionen i 1397.

I april dagene 1940 var det moderne Norge bare 35 år.

I fem år var vår grunnlov satt til side. Det var okkupasjonsmaktens ord som gjaldt. For dem betydde ikke demokrati og selvstyre noe.

Heldigvis var det mange som tok opp kampen mot tyranniet på våre vegne. Vi har mange å takke for at vi kan leve våre liv slik vi gjør det i dag.

Vi ser det samme utspille seg i Ukraina i dag. Et autoritært Russland styrt av Putin og hans indre krets, invaderte Ukraina for ni år siden. Den eneste hensikten synes å være at Russland skal påtvinge sitt naboland det russiske styresettet.

Det moderne Ukraina har vært et selvstendig land i 32 år, etter at de brøt ut av den sovjetiske unionen i 1991.

Etter Russlands voldsomme invasjon i fjor ser vi et land som er avhengige av at det finnes mennesker som er villige til å ta opp kampen på Ukrainas vegne.

De fleste av oss forstår at vår frihetskamp i dag står i Ukraina. Det er ukrainerne som hver dag kjemper og dør for vår fred og frihet.

Nazistene tok et stort antall sovjetiske fanger i kampene på østfronten. Kommunistene hadde ikke noe menneskeverd i nazistenes øyne, og fikk en svært brutal og umenneskelig behandling.

Ca 100 000 krigsfanger fra Sovjetunionen og 4000 krigsfanger fra Jugoslavia ble sendt til Norge for å gjøre slavearbeid. Ca 14 000 Sovjetiske fanger og 2400 Jugoslaviske fanger dør i Norge under umenneskelige omstendigheter.

De sovjetiske soldatene kom fra folkeslag fra alle landene som var del av unionen. Baltere, moldovere, georgiere, ukrainere, russere og så videre.

I november 1941 kom 200 sovjetiske krigsfanger til Sandefjord, og ble stuet sammen i en brakkeleir øverst i Jernbanealleen. De ble brukt til tvangsarbeid for nazistene, men fikk så lite mat at de sultet. Noen sandefjordinger forsøkte å gi dem matpakker, noe som var forbudt.

Historien sier at to sovjetere var så desperate etter å få mat at de kom for nær piggrådgerdet, hvor de ble skutt og drept.

Ved graven her vi står ligger

Pjotr Ivanovitsj Perepelov som var etnisk russer. Han døde den 4. mai 1942.

Dmitrij Anrejevitsj Bajda var ukrainer. Han døde den 24. juli 1942.

Jeg håper de får hvile i fred.

X

Den 28. desember 1944 deltok 107 allierte fly i et angrep på en rekke mål på Østlandet.

De tok av fra flyplasser i York i Storbritannia, og krysset et Sør-Norge besatt av fienden. Flybesetningene satte seg i stor fare for å løse sine oppdrag dypt inne bak fiendens linjer.

Av de 107 flyene skulle 16 bombefly av typen Halifax legge miner i ulike fjorder og havner. To av flybesetningene hadde i oppdrag å minelegge Sandefjordsfjorden. Hvert av flyene hadde med seg fire sjøminer. Hensikten med oppdraget var å hindre tyske troppeforflytninger.

Besetningen på de to flyene var kanadiske – med unntak av maskinisten om bord i det ene flyet. Han var britisk.

Flyene kom inn fra nord. Det ene flyet kom overraskende på okkupasjonsmakten, og fikk droppet sine miner ved Kvernberget. Det andre flyet ble skutt ned og havarerte ved Jahres fabrikk på Framnes, der det står en bauta til minne om dem i dag.

Seks menn i 20 årene dør øyeblikkelig.

Sergeant J.D. Richmond. Royal Air Force

Flying Officer L. J.G Catheralle Royal Canadian Air force

Flying Officer J.P.I Cullen RCAF

Flying Officer B.E Drewery RCAF

Air Gunner J.R GIBLIN RCAF
Flight Sergeant K.E Kelly RCAF
Pilot Officer A.R. McDonald RCAF

Det som var å finne av dem etter den kraftige eksplosjonen ble gravlagt her vi står på Ekeberg.

X

Etter bekransningen skal vi fortsette til gravstedene til flyløytnant Odd Gjestrum Jonassen og motstandsmennene Karl Ludvig Sørensen og Gunnar Onshuus.

Gjestrum Jonassen var født i 1918 og fløy i 333-skvadron ut fra Skottland. Skvadronens oppdrag var patruljering etter ubåter, rekognosering mot Norge, angrep mot tyske skip og spesialoppdrag som ilandsetting av agenter med radiosendere til hemmelig oppdrag i Norge og å hente utsatte hjemmefrontmenn med en dødsdom hengende over seg i Norge til sikkerhet i Storbritannia.

Gjestrum Jonassen ble ved en feiltagelse skutt ned av to britiske jagere, og omkom den 11. juni 1944 26 år gammel vest for Orknøyene.

Karl Ludvig Sørensen ble født i 1916 og var med i milorg fra begynnelsen av krigen, og fikk en sentral posisjon i motstandsorganisasjonen i Sandefjord. 19. mai 1944 ble Sørensen tatt til fange av Gestapo. De behandlet ham som en ekstra farlig fange, og kjørte ham til Møllergata 19 i Oslo. 30. oktober 1944 ble Karl Ludvig Sørensen fraktet til Trandum hvor han ble skutt uten dom, 28 år gammel.

Familien fikk ikke vite om hans skjebne før etter krigen.

Gunnar Onshuus ble født i 1906 og arbeidet som overrettssakfører. I milorg var Onshuus gruppesjef, og fra august 1943 til han ble arrestert den 16. mars 1944 var han avsnittssjef i milorg. Det vil si at han var sjef for flere lokale milorg-avdelinger.

Onshuus ble skutt på Trandum den 31. august 1944, 38 år gammel.

Vi skal minnes alle dem som ga sitt liv for Norge både ute og hjemme slik at vi skal få leve i et land med fred og frihet.

Her skal vi minnes de døde
som ga sitt liv for vår fred,
soldaten i blod på sneen,
sjømannen som gikk ned.
Vi er så få her i landet;
hver fallen er bror og venn.
Vi har de døde med oss,
den dag vi kommer igjen.

Dette var fra diktet 17. mai 1940 av Nordahl Grieg.

Vi må hver dag ta vare på vår fred og frihet slik at deres offer for oss ikke blir forgjeves.

Jeg skal legge ned en krans i takknemlighet og respekt for dem som falt.
Vi er dere evig takknemlig for offeret dere ga for oss!
De ga sitt liv for at Norge skulle leve.

La oss tenke på alle dem som ofret sitt liv for at vi skulle få leve i frihet.
Ikke la deres ofre være forgjeves ved å ta våre demokratiske menneskerettigheter for gitt.